

Education is one of the most powerful
weapons one can use to change society...
~Nelson Mandela~

"Education is a human right with immense power to
transform. On its foundation rest the cornerstones of
freedom, democracy and sustainable human
development.
~Kofi Annan~

Master thesis

Perspectieven op onderwijs in de moedertaal

Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Universiteit Utrecht

Auteur	Roos van der Sanden
Studentnummer	3845273
Masteropleiding	Universiteit Utrecht, Pedagogische wetenschappen
Masterprogramma	Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken
Begeleider	Dr. Mariëtte de Haan
Tweede beoordelaar	Dr. Micha de Winter

8 juli 2013

Abstract

This research provide insights of the different perspectives in policy of Mother Tongue Education (MTE) of national and international organizations in Uganda. By using two types of research this study has been analyzed: MTE policy documents of various organizations working in MTE and a literature overview. The four perspectives in this research were found in the literature resources and by using the model of the theory of change. This study shows that most national and international organizations have an formal perspective in how to provide MTE, except for one organization which has an informal perspective. A formal perspective mostly means develop curriculum, schoolmaterials and invest in teachers. An informal perspective focus on a student- based approach and a community- based approach. It can be concluded when organizations focus more on an informal perspective in providing MTE, MTE is likely to be more successful.

Inleiding

Oeganda is één van de meerdere landen in Afrika waar meertaligheid en verschillende etniciteiten naast en met elkaar samenleven. In totaal worden in Oeganda 63 talen gehanteerd (NCDC, 1999). Net als in andere Sub-Sahara Afrika (SSA) landen is er sprake van strijd en competitie tussen inheemse talen en vreemde talen op het gebied van onderwijsbeleid (Oketcho, 2010). Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die geen les krijgen in de moedertaal eerder stoppen met school, vaker een jaar over moeten doen en langzamer een tweede taal tot zich nemen (Gregerson et.al., 2009), terwijl kinderen die wel les krijgen in de moedertaal hogere prestaties halen, vaker doorstuderen, een betere baan krijgen, sneller een tweede taal leren en meer zelfvertrouwen hebben (Benson, 2004; Hovens, 2002; Thomas & Collier, 2002; UNESCO, 2007). Ondanks deze argumenten die onderwijs in de moedertaal promoten krijgen de meeste kinderen binnen Afrika geen les in hun moedertaal (Graham, 2009).

Lange tijd is binnen het onderwijsveld ingezet op toegang tot *Education For All* (EFA). Dit doel komt voort uit de *Millenium Development Goals* (MDG's) die in 2015 behaald dienen te worden. Ondertussen komen steeds meer onderzoeksresultaten naar buiten dat de kwaliteit van onderwijs in veel landen achtergebleven is ten overstaan van de toegang tot onderwijs. Kinderen gaan wel naar school maar verlaten deze vroegtijdig of slagen niet en kunnen maar amper lezen of schrijven (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2008).

Om de kwaliteit van onderwijs te verbeteren houdt Oxfam Novib zich onder andere bezig met *Quality Education* waar op drie pijlers wordt ingezet: 1) gendergelijkheid, 2) promoten van actief burgerschap en 3) aansluiten op de lokale context (Oxfam Novib, 2008). Het promoten van onderwijs in de moedertaal valt onder de derde pijler. In 2010 is het *Quality Educators for All* (Quality ED) project gestart, een initiatief van Education International¹ en Oxfam Novib. In dit project wordt onder andere in Mali en Oeganda onderwijs in de moedertaal gepromoot (Education International & Oxfam Novib, 2011).

Het belang om dit project in Oeganda op te zetten en onderwijs in de moedertaal te ontwikkelen heeft er mee te maken dat Oeganda, in vergelijking met andere SSA landen achtergebleven is op het gebied van onderwijs (Appleton, 2001). Oeganda kenmerkt zich door een lage kwaliteit van onderwijs, slecht opgeleide leerkrachten, weinig leermaterialen en een hoge uitval van leerlingen op scholen (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2008; Penny, Ward, Read, & Bines, 2008). In 2007 heeft het Ministerie van Onderwijs en Sport in Oeganda het beleid opgezet om onderwijs in de moedertaal te promoten, alle scholen in het primair

---

¹ Education International (EI) is de grootste federatie van onderwijsvakbonden in de wereld die 30 miljoen werknemers binnen het onderwijs in 170 landen representeert. Op: www.ei-ie.org

onderwijs moeten van de eerste tot en met de derde klas les geven in de taal van de *community*² (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2008).

Los gezien van het feit dat de keus van de instructietaal in het leslokaal niet gemakkelijk is, met 63 talen in één land, brengt de uitvoering van curriculum om in de eigen taal les te geven een complexiteit met zich mee; docenten moeten worden opgeleid in de didactiek van de moedertaal, lesmaterialen en methodes moeten geschreven en gedrukt worden en leerplannen moeten worden ontwikkeld. Daarmee is de uitwerking van het beleid op het gebied van moedertaal financieel een duur en logistiek veel omvattend probleem (Gupta, 1997; Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2008).

Voor dit debat is momenteel veel aandacht in Oeganda, tevens omdat scholen worstelen met de keus welke taal als instructietaal gehanteerd moet worden en niet alle *community*'s dit beleid ondersteunen (Banda, 2000). Nationale en internationale organisaties spelen een belangrijke rol bij de promotie en uitvoering van onderwijs in de moedertaal in Oeganda.

Dit onderzoek heeft als doelstelling om inzicht te krijgen in de verschillende perspectieven omtrent onderwijs in de moedertaal van waaruit nationale en internationale organisaties hun beleid formuleren op onderwijs in de moedertaal, met als hoofdvraag: *vanuit welke verschillende perspectieven voeren nationale en internationale organisaties het beleid uit op het gebied van onderwijs in de moedertaal, in de eerste drie jaren van het primair onderwijs, in Noord- Oeganda in het gebied Gulu en welke consequenties zijn aan deze perspectieven verbonden?*

Theoretisch kader

In het theoretisch kader zal eerst verder ingegaan worden op de context van Noord- Oeganda waar dit onderzoek zich op richt. Verder zullen de verschillende perspectieven van onderwijs in de moedertaal uiteengezet en geformuleerd worden.

Definities

In dit onderzoek wordt met moedertaal de taal bedoeld die tijdens de jeugd, zonder formeel taalonderwijs, wordt verworven. De moedertaal komt overeen met de eerste taal die kinderen verwerven. De lokale taal is de taal die door een bevolking in een lokaalgebied gesproken wordt; district, provincie, stad of dorp. Met standaardtaal wordt de officiële taal (Engels) bedoeld die in Oeganda wordt gebruikt op administratief- en wetgevingsvlak, ook wel de

² Met *community* wordt in dit onderzoek verstaan gemeenschap/gemeente.

tweede taal genoemd. Met instructietaal wordt de taal bedoeld die in de klas op scholen door docenten gehanteerd wordt. Een minderheidstaal is een taal die door de minderheid van de bevolking gesproken wordt.

Context

Primair onderwijs zorgt voor grote sociale voordelen (Ansell, 2005). In veel ontwikkelingslanden is het aantal leerlingen die participeren in het primair onderwijs hoog. Maar de schoolloopbaan is van korte duur want veel kinderen gaan niet verder met scholing na het eerste jaar, de drop-out nummers zijn hoog en maar 61 % van de kinderen die beginnen met primair onderwijs houden het vier jaar vol (UNESCO, 2012a): de minimale tijd om functioneel te kunnen leren lezen en schrijven (Ansell, 2005).

In Oeganda is momenteel 35% van de jongeren nog niet klaar met het basisonderwijs en zullen zelfs de stap naar lager voortgezet onderwijs nooit maken (UNESCO, 2012b). Slechts 3% van de jongeren, in de leeftijd van 15 tot 19 jaar oud, zal het middelbare of hoger onderwijs halen zonder een jaar over te doen (UNESCO, 2012a).

Door een post- conflict situatie in Noord- Oeganda blijft het onderwijs hier nog meer achter dan in de rest van het land. Een voorbeeld hiervan is het district Gulu in Noord- Oeganda: 99% van de leerlingen in de eerste klassen van het primair basisonderwijs kunnen niet lezen of rekenen. In de derde klas begrijpt 1% van de leerlingen een tekst op het niveau van de tweede klas, 20% van de leerlingen zijn niet in staat om onderscheid tussen letters te maken en 70% kan alleen het verschil tussen letters en woorden maken. In de zevende klas van het primair basisonderwijs is 88% van de leerlingen in staat om een tekst op het niveau van de tweede klas te begrijpen en 4% leest alleen losse woordjes (Education International & Oxfam Novib, 2011).

Om de kwaliteit van onderwijs in dit gebied te vergroten is het project Quality ED gestart wat zich onder andere richt op onderwijs in de moedertaal (Education International & Oxfam Novib, 2011). Dit project is ontstaan doordat in 2007 landelijk beleid opgesteld is waardoor alle scholen in het primair onderwijs van de eerste tot en met de derde klas les moeten geven in de taal van de community (Government of Uganda, 2005). In bijlage 6 kan gelezen worden hoe dit beleid in Oeganda tot stand gekomen is. Hier zijn verschillende perspectieven voor aan te dragen, want onderwijs in de moedertaal is een complex thema (Goodman & Goodman, 2006).

Perspectieven op onderwijs in de moedertaal

Onderwijs en het belang hiervan kan vanuit vele perspectieven bekeken worden (Ansell, 2005). In dit onderzoek is ervoor gekozen om verschillende perspectieven uit te lichten naar een bewerking van het ecologisch model van Bronfenbrenner (1977). Dit model richt zich naast de invloed van het kind op de eigen ontwikkeling ook op de invloed van de omgeving. Volgens Bronfenbrenner heeft de omgeving grote invloed op het gedrag en de ontwikkeling van het kind. Het ecologisch model bestaat uit verschillende systemen; microsysteem, mesosysteem, exosysteem en macrosysteem.

Fabian en Dunlop (2007) hebben dit zelfde model bewerkt waarin het kind centraal staat en de verschillende omliggende systemen refereren naar de invloed van het onderwijs. Dit onderzoek maakt gebruik van het model van Fabian en Dunlop (2007), zie bijlage 2 voor de presentatie van dit model. In dit onderzoek worden onder microsystemen de leerling, de school en de ouders verstaan. Deze microsystemen samen vormen het mesosysteem. Met het exosysteem wordt de lokale community bedoeld. Het macrosysteem bestaat uit het landelijk en politiek beleid op onderwijs. Kinderen krijgen met al deze systemen direct of indirect te maken binnen de eerste jaren van het onderwijs (Fabian, & Dunlop, 2007).

De vier systemen onderling beïnvloeden elkaar, overlappen elkaar, vullen elkaar aan en zijn alle vier nodig voor de leerling om zich optimaal te kunnen ontwikkelen (Elderling, 2006; Fabian, & Dunlop, 2007).

Mesosysteem

Microsysteem: de leerling

De instructietaal die wordt gehanteerd op scholen heeft direct invloed op de kwaliteit van onderwijs. (Oketcho, 2010). Het belangrijkste argument voor de promotie van moedertaal als instructietaal is het aangetoonde succes in het leerrendement van leerlingen (Graham, 2010; Hovens, 2002; Oketcho, 2010; Thomas, & Collier, 2002;). Het gebruik van een taal die voor leerlingen al bekend is heeft een positief effect op het leren van lees- en schrijfvaardigheden en is het meest efficiënt om te beginnen met het ontwikkelen van deze vaardigheden (Benson, 2004; Trudell, & Schroeder, 2007). Ook leren kinderen met groter gemak beginnende geletterdheid en tekstbegrip met moedertaal als instructietaal, dit is voornamelijk meetbaar in de eerste jaren van het primaire onderwijs (Benson, 2004; UNESCO, 2007).

Naast bovenstaande voordelen van onderwijs in de moedertaal is het niveau van de leerlingen in de moedertaal een sterke voorspeller voor de ontwikkeling van een tweede taal.

Hoe sterker een kind is in zijn eerste taal, hoe makkelijker het wordt om een tweede taal te leren (Cummins, 2000; Gregerson, et al., 2009; Hancock, 2002). Ook Thomas en Collier (2002) geven aan dat hoe verder een leerling is in zijn cognitieve en schoolse ontwikkeling in zijn eerste taal, hoe sneller hij vooruitgang zal boeken op schoolniveau in de tweede taal. Hierdoor kan er eerder begonnen worden met het leren van nieuwe concepten en begrippen. Wanneer dit niet het geval is kunnen deze begrippen en concepten pas aangeleerd worden als leerlingen ver genoeg gevorderd zijn in de tweede taal (Benson, 2004).

Leerlingen die les krijgen in de moedertaal ontwikkelen zich op een bredere manier leren. Ze leren nieuwe concepten en ontwikkelen intellectuele vaardigheden die even belangrijk zijn voor het vermogen om te kunnen functioneren in de tweede taal. Leesvaardigheden als verbanden leggen, oorzaak en gevolg zien, feit en mening herkennen zijn allemaal vaardigheden die gebruikt kunnen worden bij het leren van een tweede taal (Cummins, 2000).

Daarnaast gaan meer kinderen naar school wat leidt tot een grotere kans van slagen (Benson, 2004). Leerlingen die tweetalig onderwezen worden hebben betere schoolresultaten, vooral op taalgebied. Dit effect is alleen zichtbaar wanneer de tweede taal niet te abrupt en snel geïntroduceerd wordt (Hovens, 2002). Het gebruik van moedertaal als instructietaal leidt ook tot hogere leerprestaties (Benson, 2004). Bij het vak rekenen is vooral de taal waarin getoetst wordt van invloed op de prestaties. Leerlingen blijken beter te scoren wanneer in de lokale taal getoetst wordt (Hovens, 2002).

Naast bovenstaande invloed van onderwijs in de moedertaal blijken leerlingen zich afgewezen te voelen wanneer op school niet wordt gesproken in de moedertaal en wordt het minder aannemelijk dat kinderen actief participeren in de lessen en vertrouwd zijn met de instructie in het leslokaal (Cummins, 2000). Leerlingen nemen dus actiever deel aan de lessen wanneer de instructie in de moedertaal gegeven wordt, wat tevens een positieve invloed heeft op het zelfvertrouwen van de leerlingen (Benson, 2004).

Microsysteem: de school

Voor moedertaal als instructietaal lenen zich meer verschillende werkvormen dan voor instructie in de standaardtaal. Door les te krijgen in de moedertaal krijgen docenten en leerlingen de kans om op een natuurlijke manier interactief met elkaar in contact te treden (Benson, 2004). Leerlingen zijn actiever tijdens de les, stellen vragen en beantwoorden vragen (Brock- Utne, 2007). Ook krijgen leerlingen de kans om hun volledige scala aan kennis,

ervaring en competenties te uiten. Als in de klas verschillende werkvormen ingezet worden leidt dit tot meer leerling- participatie in de lessen (Benson, 2004; Brock- Utne, 2007).

Doordat docenten in de moedertaal les geven kan er makkelijker een klimaat geschept worden, gebaseerd op wat kinderen van thuis uit meekrijgen. De taalkundige en culturele ervaringen die leerlingen hebben voordat ze naar school komen kunnen daarbij worden geaccepteerd en goedgekeurd door de docenten (Cummins, 2000).

Om moedertaal in het onderwijs te promoten zijn onder andere schoolmaterialen nodig (Graham, 2010). Boeken die geschreven zijn in een eerste taal, hebben invloed op pre-taalkundige vaardigheden en promoten het verwerven van taal van kinderen. Door het luisteren naar en meedoen met het voorlezen van boeken in de eigen taal, ontwikkelen kinderen hun woordenschat, manieren van spreken en nieuwe concepten (Hancock, 2002). Het produceren van lesmaterialen maken de lessen en leslokalen visueel aantrekkelijk. Hierbij is de kwaliteit van de lesmaterialen van invloed; het werkt motiverend en het vergroot de status van de moedertaal (Benson, 2004).

De moeilijkheden die docenten, welke lesgeven in de moedertaal, voornamelijk tegenkomen zijn het gebrek aan boeken en andere lesmaterialen om de les vorm te geven. Tevens is er een gebrek aan bronnen waaruit lesmaterialen en methodes ontwikkeld kunnen worden (Graham, 2010; Tembe & Norton, 2011). Ook kan het voor docenten lastig zijn om in de moedertaal les te geven, omdat ze zelf onderwezen zijn in de standaardtaal (Goodman & Goodman, 2006).

Volgens Goodman en Goodman (2006) is het economisch en logistiek onmogelijk om in verschillende talen onderwijsmaterialen te ontwikkelen, onderwijsmaterialen te drukken en docenten op te leiden in de moedertaal, zij pleiten voor instructie in de standaardtaal. Maar door de community te betrekken bij het produceren en vormgeven van schoolmaterialen, kunnen de kosten laag gehouden worden (Benson, 2004).

Microsysteem: de ouders

De meningen van ouders betreffende de instructietaal in het klaslokaal zijn verdeeld: er zijn ouders die onderwijs in de moedertaal promoten en ouders die juist de Engelse taal aanbevelen.

Een voordeel van het spreken van de moedertaal in het klaslokaal is dat het ouderparticipatie binnen de school vergroot. Het geeft ouders de kans om in de lokale taal met de leerkracht in gesprek te gaan. Ouders vinden de gesprekken met leerkrachten waardevoller en voelen zich niet langer beschaamd omdat ze gebruik maken van de lokale taal. Doordat de

communicatie tussen ouders en docent versterkt wordt, leidt dit tot meer vertrouwen in de docent en uiteindelijk tot meer sociale controle (Benson, 2004). Ook geldt dat instructie in de moedertaal de communicatie tussen ouders en kind promoot, omdat kinderen de taal van hun ouders beter beheersen (Cummins, 2000).

Daarnaast vinden sommige ouders het positief dat wanneer kinderen les krijgen in hun moedertaal, zij de kans krijgen om hun eigen cultuur beter te leren kennen op jonge leeftijd en niet pas als volwassenen. Ze leren dan wie ze zijn en waar ze vandaan komen (Tembe & Norton, 2011).

Maar volgens Tembe en Norton (2011) zijn er ook ouders die hun onvrede tonen over onderwijs in de moedertaal. Volgens hen dient de toekomst van een kind meegenomen te worden, daarin is de Engelse taal noodzakelijker dan de moedertaal. Ouders zien dan het nut niet in van het leren van een Afrikaanse taal op school, immers leren kinderen de Afrikaanse taal thuis en hier dragen ouders de verantwoordelijkheid voor (Tembe & Norton, 2011). Het perspectief van de ouders die de standaardtaal promoten komt onder andere ook voort uit het gegeven dat kinderen naar school gaan om te leren en dat de Engelse taal niet gescheiden kan worden van het leerproces omdat toetsing plaatsvindt in de Engelse taal. Als kinderen les krijgen in hun Afrikaanse moedertaal, worden ze onvoldoende voorbereid op de toetsen. Hieronder zullen de leerprestaties van leerlingen lijden (Graham, 2010).

Sommige ouders hebben vooral *empowerment*³ hoog in het vaandel staan. Als kinderen les krijgen in de officiële taal, het Engels, krijgen kinderen zo snel mogelijk toegang tot de taal van de economie (Gupta, 1997). Daarnaast hebben ouders doorgaans het gevoel dat ze niet op wereldniveau kunnen participeren, omdat ze de wereldtaal niet beheersen. Juist als kinderen al jong de officiële taal leren zal dit hen de kans geven om contact te maken met mensen op zowel internationaal niveau als op nationaal niveau, wanneer zij naar verschillende delen van het land trekken (Tembe & Norton, 2011).

Exosysteem : de lokale community

Naast het feit dat onderwijs in de moedertaal een effectieve werkmethode is (Graham, 2010; Oketcho, 2010; Thomas & Collier, 2002) heeft taal ook een grote samenhang met cultuur. Volgens Gregerson en anderen (2009) heeft taal een onvervangbare waarde op het gebied van kennis, de menselijke psyche en weergeeft iedere taal een unieke kijk op de wereld. Het is de taal van de Afrikaanse voorouders welke ook de eigen cultuur waarborgt en zorgt binnen de

---

³ “*Empowerment houdt in dat een individu zijn eigen leven (of situatie) optimaal vorm geeft en problemen oplost of dragelijk maakt*” (Jumelet & Wenink, 2012).

community voor meer trots voor de eigen taal en cultuur (Banda, 2000). Door moedertaal te zien in de officiële context van school krijgt deze meer status in de ogen van de sprekers. Het gebruik van de moedertaal in het klaslokaal brengt culturele waardes terug, wat tevens ouders meer waarderen (Benson, 2004). Het geeft kinderen de kans om zich uit te drukken in hun eigen taal en cultuur, dit zorgt voor een link tussen thuis en school (Graham, 2010).

Door onderwijs in de moedertaal zullen zowel manieren van leren als verschillende culturen binnen een context van een lokale community gewaarborgd blijven (Gregerson et al., 2009; Watson, 2007). Hierdoor hebben onder andere mensen in landelijke gebieden gemakkelijker toegang tot scholing (Hovens, 2002).

Een ander voordeel van het beleid op onderwijs in de moedertaal is dat het de community de empowerment geeft om zelf de relevante taal te selecteren en deze te gebruiken als instructietaal (Tembe & Norton, 2011). Ook kan de community betrokken worden bij de vormgeving en het drukken van school- en lesmaterialen en methodes zodat ook hier weer de context van de lokale community meegenomen wordt (Benson, 2004).

Naast bovenstaande voordelen van onderwijs in de moedertaal zijn er daarentegen ook community's waar Afrikanen een ander standpunt hebben met betrekking tot dit onderwerp. In de landen waar Engels als standaardtaal fungeert en er toch gepromoot wordt om in Afrikaanse talen les te geven, hebben mensen het gevoel dat ze in een ondergeschikte positie geduwd worden (Gupta, 1997). Daarbij wordt het argument om taal te zien als bijdrage aan cultuur en het in stand houden van het gebruik van traditionele talen, die door de voorouders gesproken werden, minder aantrekkelijk in de wereldeconomie waar sociaal- economische status veel belangrijker lijkt (Banda, 2000).

Nog een argument van community's die tegen het gebruik van moedertaal als instructietaal zijn, is dat minderheidsgroepen minder toegang hebben tot empowerment want het bereik van de eigen kracht blijft klein zolang de officiële taal niet beheerst wordt en dat bemoeilijkt het opkomen voor de eigen rechten (Gupta, 1997).

Macrosysteem : het nationale belang

Op nationaal niveau kan een land ook gebaat zijn bij het geven van les in de moedertaal. Door het schrijven van curriculum voor het gebruik van de moedertaal als instructietaal in de klas, ontwikkelen leerlingen zowel een creatieve als een kritische blik en kunnen ze oude kennis met nieuwe kennis combineren. Dit leidt ook tot een productievere economie (Brock- Utne, 2007). Gezien het positieve effect van onderwijs in de moedertaal op het leerrendement van

leerlingen, dat ervoor zorgt dat leerlingen hoger opgeleid worden, zal dit op de lange termijn ook van invloed zijn op de beroepsuitoefening van leerlingen (Gregerson et al., 2009).

Tevens zorgt onderwijs in de moedertaal ervoor dat mensen meer controle krijgen over wat een taal is en wat taal inhoudt. Mensen zien in dat taalvraagstukken samenhangen met vele sociale en beleidsvraagstukken (Stroud, 2001). Het geeft sprekers van een minderheidstaal de kans om op lokaal vlak mee te denken, te onderhandelen en te discussiëren over deze regionale, nationale en globale vraagstukken, wat leidt tot meer kennis. Het geeft mensen de ruimte om meer te kunnen participeren binnen en voor de maatschappij (Stroud, 2001).

Het proces van globalisering zorgt ervoor dat steeds meer eenzelfde onderwijssysteem gehanteerd wordt in alle landen. Een geslaagd Westers onderwijssysteem zal echter niet per definitie slagen in Afrika. Juist door onderwijs in de moedertaal te promoten zal weer nagedacht worden over de verschillende manieren van leren wat de kwaliteit van onderwijs mogelijk ten goede komt (Trudell & Schroeder, 2007).

Op regeringsniveau bestaan meerdere uitdagingen die ervoor zorgen dat de uitvoering van onderwijs in de moedertaal geremd kan worden, namelijk door te weinig financiële support, onwelwillende scholen, de lage bekwaamheid van docenten die in de moedertaal les kunnen geven en een te kort aan instructiematerialen door de meervoudigheid van talen (Watson, 2007). Vooral op gemeentelijk niveau wordt op grote schaal het nut van lesgeven in de moedertaal bediscussieerd (Oketcho, 2010). Op economisch en politiek vlak wordt verwacht dat mensen de standaardtaal beheersen en dus zo jong mogelijk met deze taal in aanraking komen (Goodman & Goodman, 2006), daar tegenover staat dat moedertaal als instructietaal op de lange termijn juist een gunstig effect heeft ten aanzien van het economische en politieke perspectief (Kamwangamalu, 2004).

Volgens Banda (2000) zal, zolang beleidsmakers en andere vooraanstaande personen binnen het onderwijs verschillende signalen blijven afgeven naar mensen die werken binnen het onderwijs, de houding die nodig is om echt een verandering te bewerkstelligen in het moedertaalonderwijs een illusie blijven. De standaardtaal als instructietaal zal gekozen worden gezien de sociaal economische, culturele en politieke situatie in Afrika. Dit kan volgens Hovens (2002) overwonnen worden als onderwijs in de moedertaal gelinkt wordt aan de verbeteringen die te zien zijn op het gebied van onderwijs in landelijke gebieden en de groeiende participatie van meisjes binnen het onderwijs.

Conclusie

Alle vier de systemen van Dunlop en Fabian (2007) micro, meso, exo en macro zijn nodig om onderwijs in de moedertaal succesvol te kunnen laten verlopen (Tembe & Norton, 2011). Maar deze vier systemen zijn niet even gemakkelijk te bereiken en waar nodig te veranderen. Uit het theoretisch kader komen meerdere punten naar voren die belangrijk geacht worden op het gebied van onderwijs in de moedertaal. Zo kunnen vier perspectieven geformuleerd worden van waaruit onderwijs in de moedertaal opgebouwd is. Om deze perspectieven te formuleren worden de systemen van Dunlop en Fabian (2007) losgelaten, maar worden de gevonden onderwerpen binnen de systemen die een rol spelen bij onderwijs in de moedertaal meegenomen.

Het eerste perspectief van waaruit nationale en internationale organisaties mogelijk opereren richt zich op het belang dat de leerling heeft als moedertaal als instructietaal gehanteerd wordt om onderwijs in de moedertaal te bewerkstelligen. Hierin blijken drie belangrijke topics een rol te spelen; het leerrendement van de leerling op de lange termijn, de leerprestaties van de leerling tijdens de schoolcarrière en de ontwikkeling van de eigen identiteit.

De uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal is het tweede perspectief waar nationale en internationale organisaties zich mogelijk oprichten om onderwijs in de moedertaal te bewerkstelligen. Dit perspectief wordt geoperationaliseerd door de professionaliteit van de docent voor de klas en van de docent in opleiding, de ontwikkeling van schoolmaterialen en de organisatie van het management op school.

Het volgende perspectief omvat de inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal van waaruit nationale en internationale organisaties mogelijk redeneren. Dit perspectief focust zich meer op de ontwikkeling van curriculum en het verzamelen van kennis, opkomen voor het eigen recht en de status van de docent (advocacy) en de duurzaamheid van het onderwijsbeleid.

Het laatste perspectief dat geformuleerd kan worden richt zich op het belang van de community als onderwijs in de moedertaal gestimuleerd wordt en wat nationale en internationale organisaties mogelijk als uitgangspunt hebben. De drie belangrijke topics die hier een rol spelen zijn; het behoud van de cultuur, het meenemen van de context en het vergroten van de ouderbetrokkenheid.

Methode

Dit onderzoek trachtte antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

Vanuit welke verschillende perspectieven voeren nationale en internationale organisaties het beleid uit op het gebied van onderwijs in de moedertaal, in de eerste drie jaren van het primair onderwijs, in Noord- Oeganda in het gebied Gulu en welke consequenties zijn aan deze perspectieven verbonden?

Type onderzoek

Dit onderzoek betrof een klassiek beschrijvend onderzoek, waarbij is gekozen voor kwalitatief onderzoek (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009). Kwalitatief onderzoek is gericht op het gedetailleerd beschrijven van situaties of gebeurtenissen (Baar, 2002). De aanpak die in dit onderzoek gehanteerd is, was gericht op het interpreteren van kwalitatieve gegevens en zijn verkregen via een open gegevensverzameling, die vanuit een specifieke invalshoek werden geanalyseerd (Stokking, 1998).

Onderzoeksinstrumenten

Literatuuronderzoek

Op basis van literatuuronderzoek zijn de wetenschappelijke bewijzen die ingaan op de verschillende doelstellingen van onderwijs in de moedertaal in de eerste drie jaren van het basisonderwijs uiteengezet.

De steekwoorden die uit de onderzoeksvraag gehaald konden worden (moedertaal, primair onderwijs, Oeganda, et cetera) zijn gebruikt om relevante literatuur te vinden. De selectiecriteria die is toegepast om geschikte literatuur te vinden richtten zich op onderwerprelevantie en bij voorkeur recente literatuur. Via verschillende databases van de bibliotheek van de Universiteit Utrecht waaronder Google Scholar en PsychINFO, zijn diverse artikelen en boeken gevonden. Hiervan is een overzicht gemaakt zodat bekeken kon worden welke literatuur geschikt geacht werd om te gebruiken voor dit onderzoek. Daarna zijn de artikelen samengevat en gebruikt om het theoretisch kader van dit onderzoek vorm te geven, waarbij geëindigd is met geformuleerde doelstellingen die zijn voortgekomen uit het literatuuronderzoek en waarmee de analyse van de organisaties is vormgegeven.

Documentenanalyse

Bij de documentenanalyse gaat het om bestaande gegevens (Baarda, et al., 2009). De documenten kunnen bestaan uit; beleidsnota's, administratieve registraties, logboeken, notulen, foto's en voorwerpen. De documenten die in dit onderzoek zijn meegenomen betref:

- Beleidsdocumenten
- Publicaties
- Curricula
- Evaluatie en monitoring verslagen

Via een inductieve benadering is onderzocht vanuit welke perspectieven nationale en internationale organisaties handelen met betrekking tot onderwijs in de moedertaal (Stokking, 1998). Om de documentenanalyse juist uit te voeren zijn de volgende criteria in acht genomen; toegang verkrijgen tot gegevens, authenticiteit checken van gegevens, inhoudelijk analyseren van gegevens, interpreteren en het gebruiken van gegevens (Baarda, et al., 2009).

Het gebruik van documenten heeft verschillende voordelen maar ook een groot nadeel. Het grote nadeel is dat de documenten vaak maar in een beperkte oplage verschijnen. De voordelen zijn dat het een manier van onderzoeken is die de kosten laag houdt. De gegevens kunnen discreet verkregen worden en de data wordt niet door de onderzoeker beïnvloed. Doordat de documenten van duurzame aard zijn geeft het de onderzoeker de kans om het materiaal meerdere malen te bekijken om zeker te zijn van de juiste manier van interpreteren. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek (Robson, 2004).

De beleidsdocumenten zijn geanalyseerd via een analyse instrument (zie bijlage 4), dat opgebouwd is uit wetenschappelijk onderzoek naar onderwijs in de moedertaal zoals beschreven in het theoretisch kader. Hierin kwamen de vier perspectieven terug; het belang van de leerling, het belang van de community, de inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal en de uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal. Op grond van de topics waarmee de perspectieven vormgegeven zijn werden de beleidsdocumenten uit de verschillende organisaties geanalyseerd.

Analyse en operationalisering van gehanteerd theoretisch model

Om de analyse inzichtelijk te maken werd in dit onderzoek het model van de *theory of change* gebruikt (Kloosterman, Benning, & Fyles, 2012). Het model gaat uit van vier kwadranten waarbinnen de verschillen van manieren van werken door bijvoorbeeld organisaties inzichtelijk gemaakt kunnen worden. In dit onderzoek is het model bewerkt naar het thema van onderwijs in de moedertaal, uit de vier bestaande kwadranten uit het originele

model zijn in dit onderzoek vier perspectieven ontstaan, zie bijlage 4 voor de bewerking van dit model. De informele kwadrant staat tegenover de formele kwadrant en de individuele kwadrant staat tegenover de collectieve kwadrant. De perspectieven aan de formele kant focussen op concrete veranderingen. Vaak zijn deze perspectieven ook makkelijker te bereiken en te beïnvloeden. De perspectieven aan de informele kant focussen op bewustzijn en cultuur. Deze perspectieven zijn vaak moeilijker te beïnvloeden en te veranderen. De individuele kwadrant richt zich op de veranderingen die een individu ondergaat. De collectieve kwadrant gaat uit van de veranderingen die op grotere schaal plaatsvinden en waardoor meer mensen bereikt worden. Alle vier de kwadranten beïnvloeden elkaar indirect (Kloosterman, et al., 2012).

Binnen deze vier kwadranten worden de perspectieven beschreven om op die manier inzicht te krijgen welk perspectief nationale en internationale organisaties hebben. Uit de individuele en informele kwadrant komt het perspectief in het belang van de leerling voort. In de individuele en formele kwadrant bevindt zich het perspectief met betrekking tot de uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal. In de formele en collectieve kwadrant bevindt zich het perspectief met betrekking tot de inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal. Het vierde perspectief ontstaat uit de collectieve en informele kwadrant en richt zich op het belang van de community.

Procedure

Data verzameling procedure

Allereerst zijn de documenten verkregen via het digitaal archief van Oxfam Novib, internet websites van de betrokken organisaties, lezingen in Oeganda in het district Gulu ten tijde van het *Mother Tongue Education Event* respectievelijk op 26, 27 en 28 februari 2013 en een conferentie van het ministerie van Buitenlandse Zaken over '*Youth and Skills*' op 23 oktober 2012.

Vervolgens konden op basis van bronverwijzingen van de gevonden documenten weer nieuwe documenten gevonden worden. Het waarborgen van de authenticiteit is gedaan door zoveel mogelijk gebruik te maken van officiële bronnen. De topics uit het analyseplan zijn gebruikt om invulling te geven aan de gevonden relevante documenten.

Als laatste is de relevante informatie uit verschillende documenten per organisatie in een overzicht geplaatst, zodat meteen opgemerkt kon worden welke informatie wel en niet op elkaar aansluit. In bijlage 5 worden de gebruikte documenten beschreven die tevens in de

referentielijst opgenomen zijn. Het overzicht kon worden vormgegeven nadat het literatuuronderzoek was uitgevoerd waarin verschillende topics naar voren kwamen die beschreven staan in het theoretisch kader en interessant geacht werden om de analyse mee vorm te geven. Doordat er van sommige organisaties veel tekst en van andere organisaties minder tekst beschikbaar was, is gekozen om de geschikte stukken tekst te labelen naar de verschillende perspectieven. Door zo min mogelijk af te wijken van de originele tekst is de interne validiteit van het onderzoek verhoogd.

Aangezien organisaties vaak samenwerken met elkaar tijdens de ontwikkeling van beleidsdocumenten, komt het voor dat dezelfde bron geanalyseerd is voor meerdere organisaties. Meestal werd in de documenten wel aangegeven welke organisatie waar verantwoordelijkheid voor genomen heeft. Op die manier is geprobeerd om zo dicht mogelijk bij het perspectief van de organisatie te blijven. Alleen de twee internationale organisaties Oxfam Novib en Education International zijn voor dit onderzoek samengenomen, omdat vrijwel alle documenten die zijn gevonden in samenwerking geproduceerd zijn op één document na.

Situationele analyse van de context

De organisaties die in dit onderzoek zijn meegenomen, zijn geselecteerd omdat deze organisaties participeren in Noord- Oeganda in het district Gulu in het project '*Quality Educators for All (Quality ED)*' van OXFAM Novib en *Education International*.

In dit onderzoek zijn de volgende internationale organisaties meegenomen; Oxfam Novib (ON) en *Education International* (EI). De nationale organisaties die participeren in dit onderzoek zijn; *National Curriculum Development Centre (NCDC) Literacy Adult Basic Education (LABE)*, *Forum for African Women Educationist Uganda (FAWE)*, *Uganda National Teachers Union (UNATU)*. De nationale organisatie *Mango Tree* kon helaas niet in de analyse meegenomen worden omdat er weinig tot geen documenten van beschikbaar waren.

In dit onderzoek zijn alleen de organisaties op micro-, meso-, exo- en macroniveau meegenomen, aangezien die zich het concreets richten op onderwijs in de moedertaal in Oeganda. *The Worldbank* en UNESCO worden hier wel genoemd vanwege hun invloed op wereldniveau op het gebied van onderwijs (Ansell, 2005). Op microniveau worden de leerling, ouders en docent verstaan op wie de organisaties van toepassing zijn. In figuur 1 wordt het organogram van de verschillende organisaties vormgegeven al naar gelang het werkveld van waaruit de organisaties opereren.

Figuur 1. Organogram van de nationale en internationale organisaties vormgegeven middels het ecologisch model van Bronfenbrenner (1977).

Resultaten

Binnen de resultatensectie zijn aan de hand van gegevens uit het literatuuronderzoek en de documentenanalyse, via het model van de *theory of change*, de perspectieven van nationale en internationale organisaties geanalyseerd (zie voor het model bijlage 3). In deze sectie worden de topics van deze vier perspectieven nog eens kort genoemd en op grond van deze topics (cursief gedrukt in de tekst) zijn de nationale en internationale organisaties per perspectief geanalyseerd. In bijlage 4 is het analyse instrument opgenomen met daarin de uitwerking van de perspectieven in de belangrijkste topics, waarop de nationale en internationale organisaties geanalyseerd zijn.

Het belang van de leerling

Het eerste perspectief betrof de belangen van de leerling. Deze werden geanalyseerd naar leerrendement, leerprestaties en eigen identiteit. Een van de meest belangrijke punten met betrekking tot het belang van de leerling blijkt het *leerrendement* op lange termijn. UNATU, LABE en FAWE zetten gezamenlijk in op de zorg voor leerlingen namelijk, het les krijgen in de lokale taal en de begeleiding tijdens hun schoolcarrière.

Uit wetenschappelijke literatuur is gebleken dat het bewerkstelligen van onderwijs in de moedertaal voor leerlingen in landelijke gebieden leidt tot eerder toegang krijgen tot school. Leerlingen bereiken tevens hogere niveaus van onderwijs. LABE stimuleerde dit door

geletterdheid op te nemen in curriculum waardoor de levensvooruitzichten van de leerling verbeterd werden.

De *eigen identiteit* van leerlingen werd volgens de wetenschappelijke literatuur sterker ontwikkeld door het lesgeven in de moedertaal. Doordat het ontwikkelde schoolcurriculum aangepast is aan de context wordt door EI en ON rekening gehouden met de diversiteit in talen en de etnische identiteit van de leerlingen. LABE stimuleerde leerlingen om tijdschriften te maken en te verzamelen in hun eigen taal, waardoor leerlingen meer bewust werden van hun moedertaal en van de eigen identiteit. Daarnaast zorgde LABE ervoor dat docenten, naast dat ze moedertaal als instructietaal hanteerden, zij ook een kindvriendelijke sfeer schepten met respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van het kind. Op die manier werd de eigen identiteit van het kind centraal gezet in de klas waar onderwijs in de moedertaal als instructietaal gehanteerd werd.

Uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal

Een ander perspectief van dit onderzoek betrof de uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal. Deze is geoperationaliseerd naar schoolmaterialen, de docent in opleiding, de docent die al voor de klas staat en het management op school.

FAWE gaf het belang van *schoolmaterialen* aan doordat bij een gebrek aan deze materialen docenten minder motivatie kunnen hebben voor hun vak wat een negatief effect kan hebben op de werkprestatie van de docent.

Schoolmaterialen werden onder andere ontwikkeld door LABE en aangepast aan de specifieke context waar het materiaal gebruikt zal worden. Daarnaast zorgde de NCDC voor de ontwikkeling van instructiematerialen in de lokale taal van verschillende communities en maakte afspraken met uitgeverijen over de productie van schoolmaterialen. Tevens ontwikkelde de NCDC toetsen en ontwierp tekstboeken, handboeken, antwoordenboeken in samenwerking met instituten op het gebied van doceren en toetsing.

Volgens ON, EI en FAWE moesten schoolmaterialen niet alleen bijdragen aan ondersteuning van de taal, maar ook ingaan op nieuwe rolverdelingen tussen mannen en vrouwen om meer gelijkheid van vrouwen en mannen te stimuleren.

Alle organisaties samen hebben een competentie profiel voor *de docent in opleiding* ontwikkeld waarin ook het vermogen om les te kunnen geven in de eigen taal één van de competenties is die een docent moet beheersen. Verder zorgden de organisaties voor een professionele opleiding voor docenten en is er een volgsysteem opgezet voor docenten

waardoor de leerresultaten van de docent in opleiding konden worden bijgehouden wat bijdroeg aan de professionaliteit van de docent.

FAWE heeft een vierdaagse training verzorgd voor de docent in opleiding waar 1920 studenten in participeerden van respectievelijk 240 basisscholen in vijf verschillende noordelijke districten van Oeganda waaronder Gulu. Ook UNATU zette zich in voor professionele ontwikkeling van de docent door het promoten van het docerende vak. Hierdoor kreeg de status van het vak een hogere waardering.

Om de *docent voor de klas* te ondersteunen in onderwijs in de moedertaal verzorgde Labe trainingen over het effectief gebruik maken van lokale talen in het klaslokaal. UNATU en de NCDC verzorgden workshops over taalontwikkeling voor docenten om kennis te maken met nieuwe leerplannen, spelling, methodes en materialen in de lokale taal.

FAWE verzorgde regelmatig een driedaagse training met als vakken; het competentie profiel voor de docent in het primair onderwijs, vaardigheden voor het dagelijks leven, de pedagogiek betreffende gendergelijkheid en het leren gebruik maken van de methode in de moedertaal. Deze training was specifiek bedoeld voor docenten die les gaan geven aan docenten in opleiding.

UNATU, Labe en FAWE zetten gezamenlijk in op periodieke reflectiemomenten op de afzonderlijke scholen om documenten en ervaringen te delen met elkaar. Op die manier werd de professionaliteit van de docent bevorderd.

Op het gebied van *management* speelde UNATU als lerarenvakbond een belangrijke rol. UNATU beschermde de wettelijke rechten die een docent toekomt en zette in opdat de docent geen gewone werknemer maar een professional in zijn werkveld is. Het promoten en beschermen van de sociale, intellectuele, economische en professionele belangen van de leden en docenten van UNATU kwam de status van de docent in het algemeen ten goede.

Daarnaast hebben UNATU, Labe en FAWE management opgezet voor het beheer en gebruik van middelen om onderwijs in de moedertaal te verzorgen. Verder richtten ze zich op de kracht van het schoolteam door vertrouwen uit te dragen en leiderschap op school op te zetten.

Inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal

Het tweede perspectief van dit onderzoek betrof de inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal. Deze is geanalyseerd naar kennis, curriculum, communicatie en duurzaamheid.

De NCDC zorgt voor *kennis* door het verzamelen, analyseren en evalueren van statistische informatie over hoe de leerplannen door de diverse scholen ervaren werden.

FAWE deed dit door regelmatig analyse uit te voeren op strategieën van de verschillende sectoren binnen het onderwijsbeleid.

De ontwikkeling van *curriculum* kwam tot stand doordat de NCDC zich op dit vlak met name bezig heeft gehouden met de ontwikkeling van een thematisch leerplan voor de eerste tot en met de derde klas van het primair onderwijs waar de lokale taal als medium van instructie wordt gebruikt. Daarnaast zorgden ze ervoor dat lokale talen opgenomen werden als vak in de klassen vier tot en met zeven. Bij de ontwikkeling van curriculum vonden EI en ON het belangrijk om het aan te passen op de context. ON vond het belangrijk om vanuit een *rights- based benadering*⁴ te werken aan de vormgeving van curriculum. UNATU droeg zorg voor de beoordeling van het ontwikkelde curriculum.

Advocacy werd onder andere bereikt doordat de NCDC informatie heeft gepubliceerd in onder andere nieuwsbulletins, tijdschriften en ander geschreven materiaal ter informatie van het ontwikkelde curriculum. ON en EI droegen zorg voor het bewust maken van beleid op onderwijs in de moedertaal op politiek niveau, om samenwerkingsverbanden te creëren tussen nationale organisaties die representatief zijn voor de samenleving. Dit gebeurde onder andere door te lobbyen bij de GoU en de MoES. Verder streefden LABE en FAWE naar het onder de aandacht brengen van het belang van taal door beleidsmakers op regeringsniveau hierover te informeren. FAWE en de NCDC pleitten ook voor meer investeren in het onderwijs door de regering.

De NCDC promoveerde het belang van lokale talen door met verschillende organisaties in gesprek te gaan om in de hogere klassen van het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs lokale talen als vak aan te bieden.

LABE kwam regelmatig uit met een radioprogramma zodat taal ook breed onder de aandacht gebracht werd. Via de radio probeerden ook UNATU de samenleving bewust te maken van taal door te spreken over de gevoeligheid van dit thema.

Als laatste werd in dit kader *duurzaamheid* bekeken. FAWE deed dit door de capaciteit te vergroten om beter het werk en de programma's uit te kunnen voeren om op die manier duurzaamheid binnen instellingen te bereiken. Ook LABE hield zich op dit vlak bezig met het bewerkstelligen van samenwerking met instituties als MoES. UNATU bewerkstelligde duurzaamheid door betrokkenheid te tonen voor onderwijscampagnes, zodat zoveel mogelijk mensen meer bewust werden van het belang van taal en zich hiervoor meer gaan inzetten.

---

⁴ Rights- based benadering: is een vorm van ontwikkelingshulp en gaat uit van de rechten van de mens (Ansell, 2005).

Het belang van de community

Het vierde en laatste perspectief van dit onderzoek richtte zich op het belang van de community wanneer onderwijs in de moedertaal gegeven werd. Context, ouderbetrokkenheid en een *community based benadering*⁵ werden als belangrijke topics bevonden om dit perspectief mee te analyseren.

Vooraf *ouderbetrokkenheid* bleek een belangrijk punt om onderwijs in de moedertaal succesvol op te zetten. LABE zette hier op in om ouders bewust te maken van het versterkende effect van een ondersteunende rol op de leerprestaties van hun kind. Omdat ouders ook betrokken werden in de schoolloopbaan van hun kind zagen ouders het belang in om hun kind op school te houden en verder te leren in de moedertaal.

Om ouderbetrokkenheid te vergroten heeft LABE ook ingezet op de vaardigheden van ouders zoals spelling, lezen, spreken en rekenen in de moedertaal, zodat ouders hun kinderen beter kunnen begeleiden tijdens het leerproces. Verder heeft LABE klassen opgericht waarin ouders en leerlingen samen participeren om met lesmaterialen te oefenen, maar vooral ook om ouders bewust te maken van wat er op school gedaan en geleerd wordt. Zo kregen ouders meer begrip voor het belang van moedertaal. Ouders die zich willen inzetten voor de moedertaal konden een training volgen om zelf les in de moedertaal te kunnen gaan geven. Op die manier werd tevens de kennis van ouders gemobiliseerd.

LABE bevorderde de verwerving en het gebruik van geletterdheid door uit te gaan van een *context* specifieke benadering in de productie van materialen. LABE en NCDC maakten met lokale uitgeverijen afspraken over de productie van materialen waardoor de lokale context betrokken werd bij de uitvoering van onderwijs in de moedertaal.

UNATU hielp de *community* in het proces om eigen taal en cultuur te waarderen en om cultuurerfgoed te omarmen. Dit gebeurde onder andere via de media om mensen bewust te maken van taal en cultuur. Door schoolbesturen bewust te maken van het belang van moedertaal en eigen cultuur kon een speciaal bestuur binnen het schoolbestuur opgericht worden die zich specifiek richtte op het gebied van taal in de eigen community.

Ook LABE zette in op de community door een jaarlijkse feestdag op te zetten in de noordelijke districten van Oeganda om nationale moedertalen te vieren. Daarnaast organiseerde ze leeswedstrijden in een lokaal cultureel centrum in de community, waar ouders, kinderen, families en scholen aan mochten deelnemen. Verder heeft LABE een *family basic approach* (FABE) ontwikkeld om ouderbetrokkenheid en de betrokkenheid van

---

⁵ Community- based benadering: dit is een benadering waarin een organisatie of instelling samenwerkt met een lokale gemeenschap (Ansell, 2005).

de community te verhogen om onderwijs in de moedertaal voor kinderen te promoten. Dit gebeurde door op scholen en in cultuurcentrums gemengde klassen van volwassenen en kinderen op te stellen, waarin verschillende vaardigheden met betrekking tot de moedertaal door meerdere werkvormen geoefend werden.

Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek betrof: *vanuit welke verschillende perspectieven voeren nationale en internationale organisaties het beleid uit op het gebied van onderwijs in de moedertaal, in de eerste drie jaren van het primair onderwijs, in Noord- Oeganda in het gebied Gulu en welke consequenties zijn aan deze perspectieven verbonden?*

De verschillende perspectieven die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen omtrent onderwijs in de moedertaal hebben betrekking op het belang van de leerling, het belang van de community, de inhoud van het onderwijsbeleid en de uitvoering van het onderwijsbeleid.

Het perspectief met betrekking tot het belang van het kind bevindt zich aan de informele en de individuele kant van de *theory of change*. Binnen het thema van onderwijs in de moedertaal speelt het belang van de leerling een grote rol. Op het leerrendement, de leerprestaties en de ontwikkeling van de eigen identiteit van de leerling heeft onderwijs in de moedertaal een positief effect (Benson, 2004; Hovens, 2002; Thomas & Collier, 2002; UNESCO, 2007). Het is gebleken dat alle organisaties op een indirecte manier de leerling beïnvloedden door onder andere in te zetten op de professionaliteit van de docent en de ontwikkeling van schoolmaterialen waarmee de kwaliteit van onderwijs verhoogd wordt.

Bijna alle organisaties hielden zich summier bezig met het direct beïnvloeden van het perspectief met betrekking tot de community dat zich aan de formele en collectieve kant van de *theory of change* bevindt. Alleen LABE maakte gebruik van meerdere manieren om de community mee te nemen in het onderwijs in de moedertaal. Vooral door de ouderbetrokkenheid te vergroten binnen de community werd onderwijs in de moedertaal sterk gepromoot door LABE. Volgens Tembe en Norton (2011) spelen ouders een belangrijke rol om onderwijs in de moedertaal werkelijk tot slagen te brengen.

UNATU en FAWE hielden zich voornamelijk bezig met de uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal, dit perspectief bevindt zich aan de formele en individuele kant van de *theory of change*. Door het ontwikkelen van schoolmaterialen wordt de docent in het lesgeven ondersteund en de leerling gestimuleerd (Benson, 2004; Graham, 2010; Hancock, 2002). Omdat de professionaliteit van de docent als belangrijke factor van kwaliteit

van onderwijs in de moedertaal wordt gezien (Benson, 2004; Brock- Utne, 2007; Cummins, 2000), zijn door UNATE, FAWE en LABE meerdere trainingen ten behoeve van de docent georganiseerd.

De inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal is het perspectief dat zich aan de formele en collectieve kant van de *theory of change* bevindt. EI, ON en NCDC gingen vooral te werk vanuit dit perspectief. Samen hebben deze organisaties voor de ontwikkeling van curriculum voor de docent in het primair onderwijs gezorgd om op die manier de kwaliteit van de docent beter te kunnen beoordelen en te ontwikkelen. Deze drie organisaties kwamen op voor het recht en de status van de docent door onder andere de GoU en de MoES bewust te maken van de voordelen van onderwijs in de moedertaal.

Discussie

Onderwijs in de moedertaal heeft als hoofddoel de kwaliteit van onderwijs te verbeteren, zodat de leerling hogere leerresultaten kan behalen en op de lange termijn hoger opgeleid kan worden. De nationale en internationale organisaties die zich hier voor inzetten doen dit voornamelijk door te investeren in de uitvoering van het onderwijsbeleid, dit gebeurt voornamelijk door het verbeteren van de professionaliteit van de docent en het ontwikkelen van schoolmaterialen. Daarnaast wordt door te investeren in de inhoud van onderwijsbeleid in de moedertaal op management niveau curriculum ontwikkeld en komen de betrokken organisaties op voor het recht en de status van de docent. Op die manier worden grote instituties als de MoES zich meer bewust van taalontwikkeling en houden hier bij het ontwikkelen van beleid rekening mee, zodat onderwijs in de moedertaal bevorderd wordt.

Uiteindelijk kan geconcludeerd worden dat de meeste organisaties een formeel perspectief hebben om onderwijs in de moedertaal te bewerkstelligen. Dit is in overeenstemming met de resultaten die uit de wetenschappelijke literatuur naar voren kwamen. De formele kant is makkelijker te bereiken en beter te organiseren (Koosterman, et al., 2012). De perspectieven van de nationale en internationale organisaties binnen de *theory of change* worden gepresenteerd in figuur 2.

Als aan alle perspectieven aandacht besteedt zou worden heeft dit een groter effect bij het bewerkstelligen van onderwijs in de moedertaal. Het is dus opvallend dat organisaties weinig op de informele kant inzetten in het district Gulu in Oeganda, ook al is de informele kant volgens de wetenschappelijke literatuur moeilijker te bereiken. Juist de community heeft baat bij onderwijs in de moedertaal; cultuurerfgoed wordt meer gekoesterd en ouders stellen

zich meer betrokken op binnen het leerproces van hun kind. Ouders worden zich bewust van de voordelen van onderwijs in de moedertaal zoals dat kinderen effectiever leren, sneller een tweede taal verwerven en beter op de hoogte zijn van de eigen cultuur, wat een positief effect heeft op het leerrendement van het kind en op de lange termijn bijdraagt aan de ontwikkeling van een land.

De community moet goed geïnformeerd worden over de vele voordelen die onderwijs in de moedertaal bewerkstelligt, zodat deze manier van werken een grotere kans van slagen heeft. De meest effectieve modellen in andere landen die als doel hebben om onderwijs in de moedertaal te bewerkstelligen, zijn de modellen die ouders actief betrekken door ze verantwoordelijkheid te geven in de vorm van promotors van de eigen taal en de kans krijgen om ook als leerkracht en leerling aan de slag te gaan (Banda, 2000; Hays, 2009). Dit vergroot ook de onderwijskansen van ouders.

De aanbeveling die door dit onderzoek gedaan kan worden is dat organisaties meer direct zouden mogen investeren in de informele kant van onderwijs in de moedertaal. Dit kan door met name de community te bereiken via ouderbetrokkenheid. De nationale organisatie LABE is momenteel de enige die zich met dit perspectief bezighoudt, maar als meerdere organisaties hier oog voor zouden hebben, dan wordt onderwijs in de moedertaal meer gepromoot, waardoor het uiteindelijke effect op de langere termijn succesvoller zal zijn.

Dit onderzoek is niet generaliseerbaar, wat met verschillende redenen te maken heeft. Het onderzoek is gedaan vanuit het hoofdkantoor van Oxfam Novib in Den Haag, terwijl dit onderzoek zich richt op een heel specifieke context in Oeganda. Hierdoor was beperkte informatie beschikbaar omdat materiaal moeilijk te verkrijgen was, wat ook werd versterkt doordat sommige websites van de organisaties niet goed werkten. Tijdens het onderzoek is wel een week in Oeganda gependend, wat tot meer informatie heeft geleid, maar dit betrof meer mondelinge informatie dan schriftelijke.

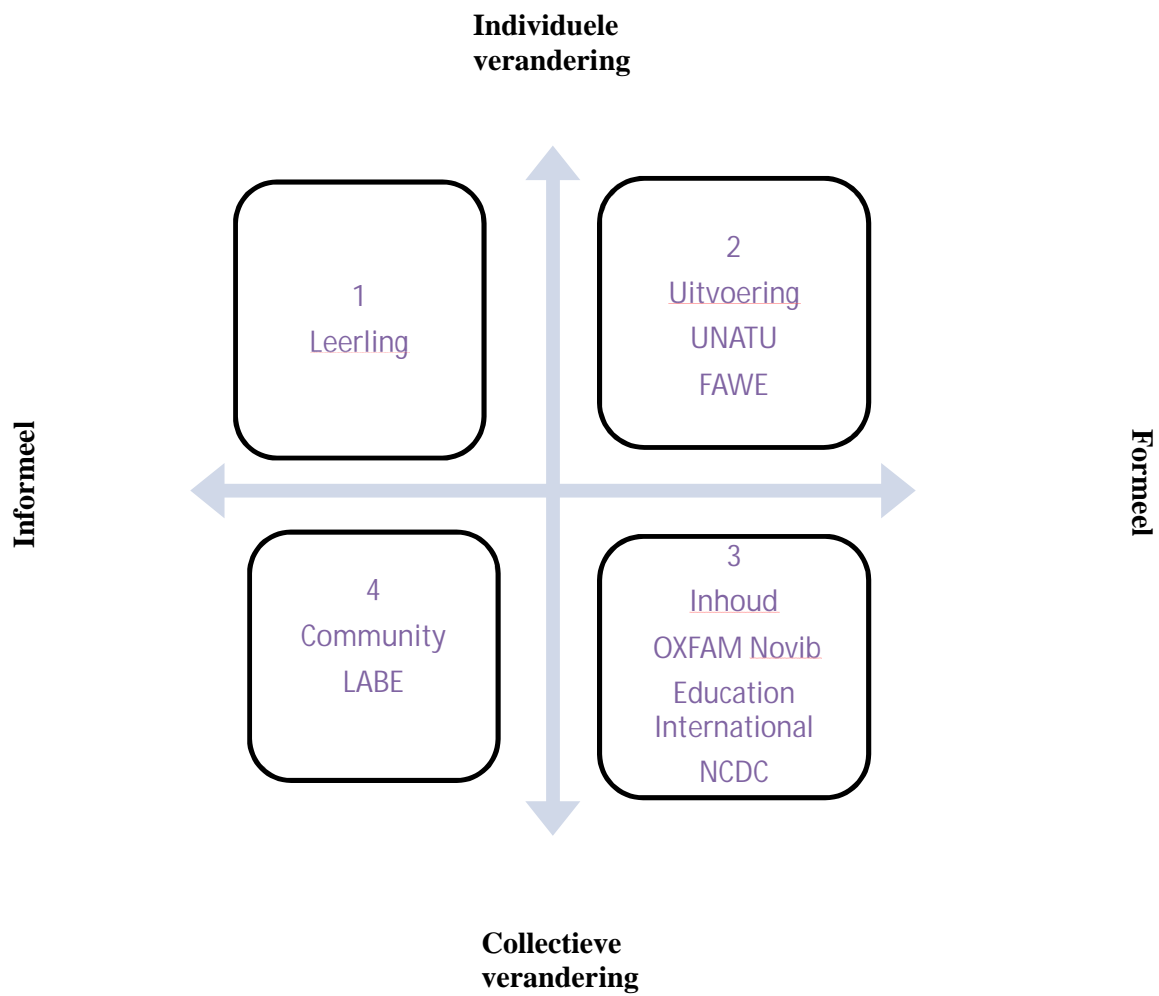
Daarnaast dient meegenomen te worden dat onderwijs in de moedertaal werd ervaren als een breed thema. Keuzes moesten gemaakt worden wat betreft welke kanten wel of niet belicht zouden worden. Hierdoor is gekozen om op micro-, meso-, exo- en macro niveau één of twee onderwerpen uit te lichten, zodat wel alle lagen waar onderwijs in de moedertaal mee in aanraking komt in beeld gebracht zijn, maar niet elke laag volledig uitgewerkt is.

Verder was het een lastige keuze welke organisaties wel of niet meegenomen dienden te worden in dit onderzoek. Dit had te maken met bijvoorbeeld een gebrek aan informatie van een organisatie of dat dit onderzoek zich alleen heeft gericht op organisaties en niet op

instituten. Daarom is er gekozen voor een organogram, om hier niet aan voorbij te gaan en te laten zien welke organisaties een rol spelen binnen het thema van onderwijs in de moedertaal in het district Gulu in Oeganda.

Tijdens de analyse bleek dat het lastig was om een organisatie onder een perspectief van de *theory of change* te plaatsen. Want het hangt af van de interpretatie van de onderzoeker welke topics van een perspectief van toepassing zijn op een organisatie. Soms zat hier een overlap in en moest er een keuze gemaakt worden onder welk topic de informatie van een organisatie het best ondergebracht diende te worden.

Om nog meer inzicht te krijgen in de perspectieven op onderwijs in de moedertaal zou het interessant zijn om in vervolgonderzoek grotere instituten als de MoES en universiteiten in Oeganda te onderzoeken, aangezien zij zich ook bezighouden met het thema onderwijs in de moedertaal. Verder zou het interessant kunnen zijn om dit onderzoek uit te voeren binnen een andere context, omdat dit debat in meerdere landen actueel is. Het zou inzicht kunnen verschaffen hoe de perspectieven in andere landen gehanteerd worden betreffende het thema onderwijs in de moedertaal.

Figuur 2. De *theory of change* vormgegeven vanuit de perspectieven van de nationale en internationale organisaties, een bewerking van het model van Kloosterman en anderen (2012).

Literatuur

- Ansell, N. (2005) *Children, youth and development*. New York: Routledge Perspectives on Development.
- Appleton, S. (2001). What can we expect from universal primary education. In R, Reinikka & P, Collier (Eds.), *Uganda's recovery: The Role of Farms, Firms and Government*. Washington, DC: The World Bank.
- Baar , P. (2002). *Training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de, & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Banda, F. (2000). The dilemma of the mother tongue: Prospects for bilingual education in south Africa. *Language, Culture and Curriculum*, 1, 51-66. doi: 10.1080/07908310008666589
- Benson, C. (2004). Bilingual schooling in Mozambique and Bolivia: From experimentation to implementation. *Language Policy*, 3, 47-66. doi: 10.1023/B:LPOL0000017725.62093.66
- Brock- Utne, B. (2006). Learning through a familiar language versus learning through a foreign language- A look into some secondary school classrooms in Tanzania. *International Journal of Educational Development*, 27, 487-498. doi: 10.1016/j.ijedudev.2006.10.004
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32, 513-531. doi: 10.1037//0003-066X.32.7.513
- Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy. Bilingual children in the crossfire*. Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Education International & Oxfam Novib. (2011). *Quality educators: An international study of teacher competences and standards*. Brussel: EI
- Education International & Oxfam Novib. (2012). *Quality Educators for All: Guidelines towards a national competence profile for primary teachers*. Brussel: EI
- Elderling, L. (2006). *Cultuur en opvoeding. Interculturele pedagogiek vanuit ecologische perspectief*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Fabian, H., & Dunlop, A. W. (2007). *Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school*. Working Paper 42. Den Haag: Bernard van Leer Foundation.

- Goodman, K. S. & Goodman, Y. M. (2006). *Mother tongue education: Standard language*. Arizona, VS: University of Arizona.
- Government of Uganda. (1992). *Education for National Integration and Development*. Entebbe: Government Printers.
- Government of Uganda. (2005). *The Constitution of the Republic of Uganda*. Entebbe: Government Printers.
- Graham, B. E. (2009). Mother tongue education: necessary? Possible? Sustainable? *Language and Education*, 24:4, 309-321. doi: 10.1080/09500781003678696
- Gregerson, M. J., MacKenzie, P. J., Murphy, I. I., Vencio, E., Hays, J., Yerende, E., Clemons, A. & Paciotto, C. (2009). Local languages, national contexts, global concerns: case studies in multilingual education for speakers of ethnic minority languages. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 4, 359-367. doi: 10.1080/13670050902939757
- Gupta, A. F. (1997). When mother tongue education is not preferred. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 18, 497-504. doi: 10.1080/01434639708666337
- Hancock, D. R. (2002). The effects of native language books on the pre- literacy skill development of language minority kindergartners. *Journal of research in childhood education*, 17, 62-68. doi: 10.1080/02568540 209594999
- Hays, J. (2009). Steps forward and new challenges: indigenous communities and mother-tongue education in Southern Africa. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 4, 401-413. doi: 10.1080/13670050902935771
- Hovens, M. (2002). Bilingual education in West Africa: Does it work? *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 5, 249-266. doi: 10.1080/13670050208667760
- Jumelet, H. & Wenink, J. (2012). *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Kamwangamalu, N. M. (2004). The language policy/ language economics interface and mother- tongue education in post- apartheid South Africa. *Language Problems & Language Planning*, 28, 131-142. doi: 10.1075/lplp.28.2.03kam
- Kloosterman, J., Benning, E., & Fyles, R. (2012). 'Measuring the unmeasurable': gender mainstreaming and cultural change. *Gender & Development*, 20, 531-545. doi: 10.1080/13552074.2012.731752
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2008). *Primary education in Uganda. IOB impact evaluation*. Den Haag: Printing OBT.

- Ministry of Education and Sports. (1999). *The Ugandan experience of universal primary Education*. Kampala: Ministry of Education and Sports.
- NCDC. (1999). *Teaching of mother tongue in primary*. Kampala: National Curriculum Development Centre.
- Oketcho, P. (2010). *The retrospective development of Uganda's educational language policy: successes and challenges*. Kampala: National Curriculum Development Centre.
- Oxfam Novib. (2008). *Quality education linking quality to gender, active citizenship and local contexts*. Den Haag: Oxfam Novib
- Penny, A., Ward, M., Read, T., & H, Bines. (2008). Education sector reform: the Ugandan experience. *International Journal of Educational Development*, 28, 268- 285. doi: 10.1016/j.ijedudev.2007.04.004
- Robson, C. (2004). *Real World Research*. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd.
- Stokking, K. M. (1998). *Bouwstenen voor onderzoek in onderwijs en opleiding*. Utrecht: ISOR
- Stroud, C. (2001). African mother- tongue programmes and the politics of language: Linguistic citizenship versus linguistic human rights. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 22, 339-355. doi: 10.1080/01434630108666440
- Tembe, J. & Norton, B. (2011). English education, local languages and community perspectives in Uganda. In H. Coleman (Eds.), *Dreams and realities: Developing countries and the English language*. London: British Council.
- Thomas, W.P., and V.P. Collier. 2002. *A national study of school effectiveness for language minority students' long-term academic achievement*. Virginia, VS: Centre for Research on Education, Diversity and Excellence.
- Trudell, B. & Schroeder, L. (2007). Reading methodologies for African languages: Avoiding linguistic and pedagogical imperialism. *Language, Culture and Curriculum*, 20, 165-180. doi: 10.2167/lcc333.0
- UNESCO. (2007). *Promoting literacy in multilingual settings*. Parijs: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO. (2012a). *EFA global monitoring report. Youth and skills putting education to work, summary*. Parijs: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO (2012b). *EFA global monitoring report. Youth and skills putting education to work*. Parijs: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Watson, K. (2007). Language, education and ethnicity: Whose rights will prevail in an age of globalisation? *International Journal of Educational Development*, 27, 252-265. doi: 10.1016/07380593200610015

Bijlagen

Bijlage 1.	Afkortingen	Pag. 33
Bijlage 2.	Model Fabian en Dunlop (2007)	Pag. 34
Bijlage 3.	Model <i>theory of change</i>	Pag. 35
Bijlage 4.	Analyse instrument	Pag. 36
Bijlage 5.	Gebruikte documenten voor analyse per organisatie	Pag. 37
Bijlage 6.	Achtergrond beleidsontwikkeling op het gebied van moedertaal	Pag. 39

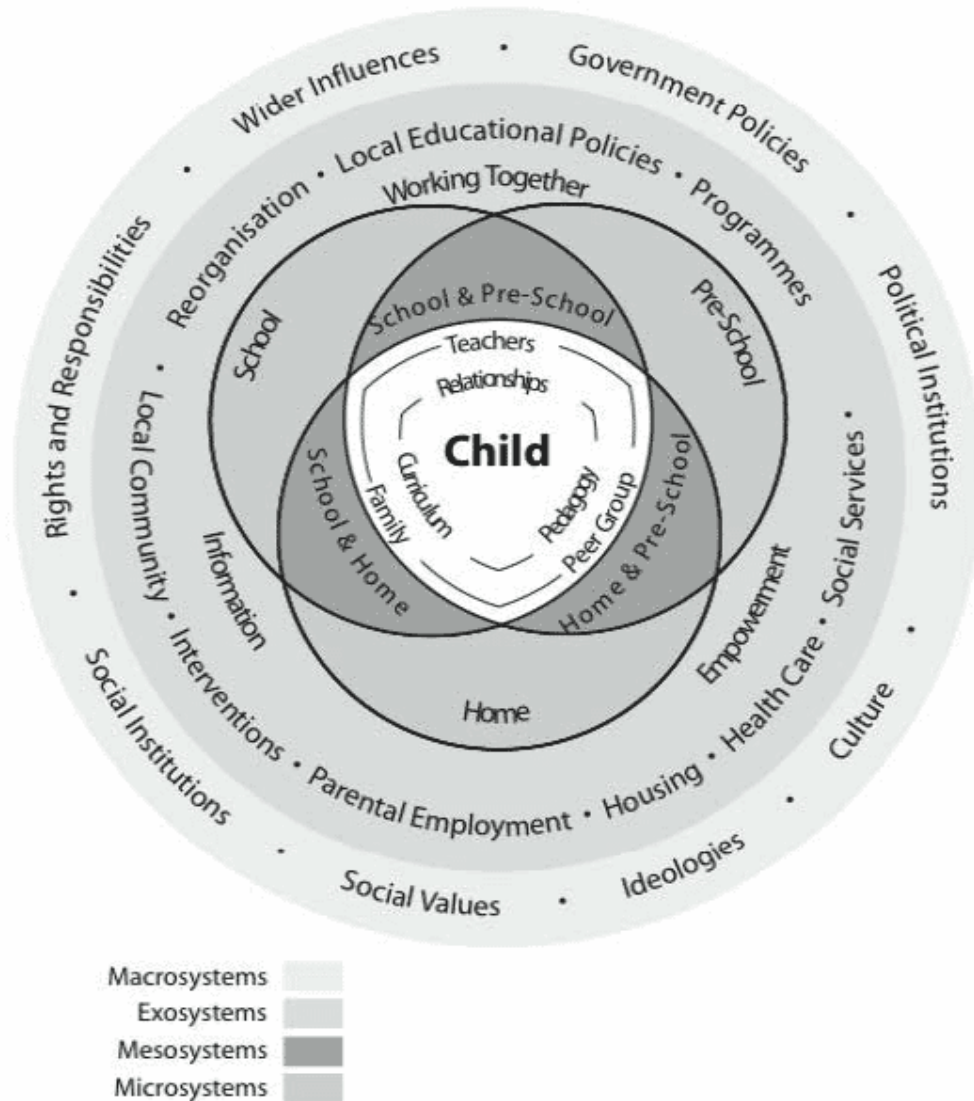

Bijlage 1. Afkortingen

EI	Education International
FABE	Family Basic Education Approach
FAWE	Forum for African Women Educationist Uganda
GoU	Government of Uganda
LABE	Literacy Adult Basic Education
LLE	Local Language Education
LoI	Language of Instruction
MDG's	Millenium Development Goals
MoES	Ministry of Education and Sports
MTE	Mother Tongue Education
NGO	Non- Governmental Organisation
ON	OXFAM Novib
Quality ED	Quality Educators for All
SSA	Sub- Sahara Afrika
UNATU	Uganda National Teachers Union
UNESCO	United Nations Education, Social and Cultural Organisation
UPE	Universal Primary Education

Bijlage 2. Model Fabian en Dunlop (2007)

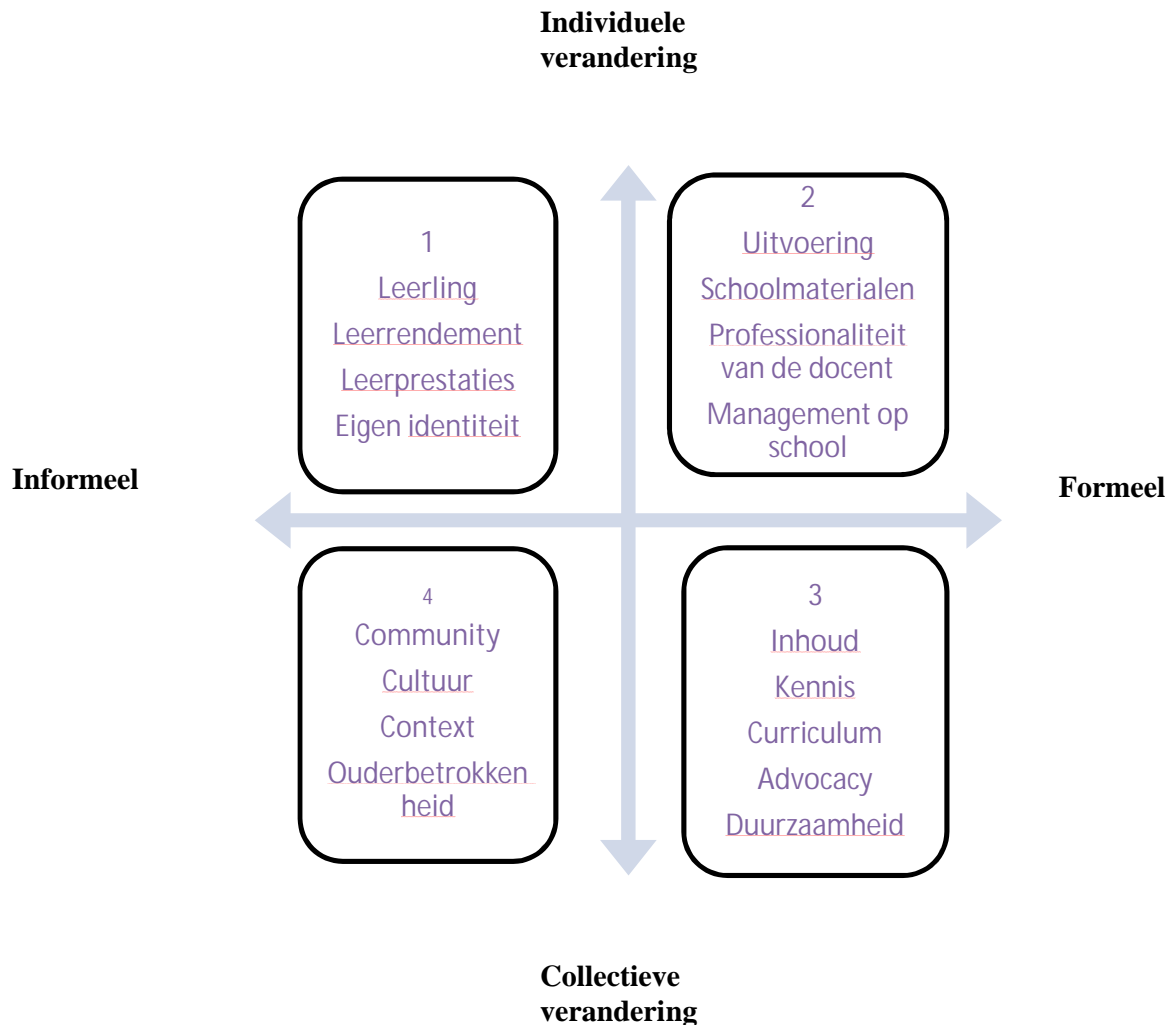

Figuur 1. Transitie model, voortgekomen uit het ecologisch model van Bronfenbrenner.

Dit figuur laat zien met welke transities kinderen te maken krijgen als naar school gaan. Alle systemen beïnvloeden elkaar, zowel van binnen naar buiten als andersom.

Bron: Fabian en Dunlop (2007).

Bijlage 3. Model *theory of change*

Figuur 2. De *theory of change* met als onderwerp onderwijs in de moedertaal, een bewerking van het model van Kloosterman en anderen (2012).

Dit figuur geeft inzicht in de perspectieven op onderwijs in de moedertaal. De kwadranten worden gevormd door informeel, formeel, individuele verandering en collectieve verandering, uit twee kwadranten samen ontstaat een perspectief. De perspectieven zijn; het belang van de leerling, de uitvoering van onderwijsbeleid in de moedertaal, de inhoud van onderwijs in de moedertaal en het belang van de community. De perspectieven worden geoperationaliseerd middels de topics die voortgekomen zijn uit het theoretisch kader.

Bijlage 4. Analyse instrument

1. belang van de leerling	
Leerrendement	
Leerprestaties	
Eigen identiteit	

2. uitvoering van het onderwijsbeleid in de moedertaal	
Schoolmaterialen	
Docent in opleiding	
Docent voor de klas	
Management op school	

3. inhoud van het onderwijsbeleid in de moedertaal	
Kennis	
Curriculum	
Advocacy (het recht en de status van de docent)	
Duurzaamheid	

4. belang van de <i>community</i>	
Context	
Cultuur	
Ouderbetrokkenheid	

Bijlage 5. Gebruikte documenten voor analyse per organisatie

Education International & Oxfam Novib

- Education for All, & Oxfam Novib. Quality Educators for All: Concept note.
- Education for All, & Oxfam Novib. Quality Educators for All: No educational system is better than its teachers.
- Education for All, & Oxfam Novib. (2012). *Quality Educators for All: Guidelines towards a national competence profile for primary teachers*. Brussel: EI
- Education International & Oxfam Novib. (2011). *Quality educators: An international study of teacher competences and standards*. Brussel: EI
- Education International & Oxfam Novib. (2011). *Reducing barriers for community school teachers to become qualified teachers. Final Report*. Brussel: EI
- Website EI
- Website ON
- Oxfam Novib. (2008). Quality education linking quality to gender, active citizenship and local contexts.

FAWE

- FAWE Annual Program Activity Report (2011)
- A report on professional needs assesment and school leven study yo establish teacher deployment, distribution and working conditions among primary school teachers with focus Amolatar, Apac, Gulu and Pader. (2011)
- LABE. FAWE. UNATU. (2011). *Implementation strategy for advocacy of local languages in Uganda*.
- FAWE. LABE. UNATU. Comptence profile for the primary school teacher in Uganda.
- Website

LABE:

- LABE Annual Report (2011)
- MTE Review Draft Report (2011)
- LABE. FAWE. UNATU. (2011). *Implementation strategy for advocacy of local languages in Uganda*.
- LABE's advocacy Action Plan

- FAWE. LABE. UNATU. Competence profile for the primary school teacher in Uganda.
- Lezing Gulu, Oeganda: 27 februari 2013
- Powerpoint presentatie: The family basic education (FABE) approach.
- Website

NCDC

- LABE. FAWE. UNATU. (2011). Implementation strategy for advocacy of local languages in Uganda.
- Ministry of education and sports. (2011a). Competence profile for the primary school teacher in Uganda
- Ministry of education and sports. (2011b). Life skills curriculum for primary school teachers in Uganda
- Website

UNATU

- LABE. FAWE. UNATU. (2011). *Implementation strategy for advocacy of local languages in Uganda.*
- UNATU. (2010) The quality educators project – Uganda.
- FAWE. LABE. UNATU. Competence profile for the primary school teacher in Uganda.
- Website

Bijlage 6. Achtergrond beleidsontwikkeling op het gebied van moedertaal

In 1992 in Oeganda ging twee op de drie kinderen niet naar school, dit kwam omdat de sector onderwijs jaren door de regering genegeerd is. Hier is verandering ingekomen toen in 1986 een nieuwe regering kwam. In 1987 heeft de nieuwe regering de *Education Policy Review Commission* opgezet. In 1992 heeft de *Government of Uganda*(GoU) de *Government White Paper on Education* gecreëerd (Ministry of Education and Sports,1999). Daarin werd onder andere het doel uiteengezet dat Oeganda voor het jaar 2000 *Universal Primary Education* (UPE) wilde bereiken. Dit in overeenstemming met de *Millenium Development Goals* (MDG's) voor ontwikkelingslanden op gezet in Dakar met als doel om in 2015 deze doelen gerealiseerd te hebben.

Hierdoor heeft de GoU door een wetsverandering gezorgd dat in 1996 per gezin vier kinderen, in de schoolleeftijd, gratis naar school mochten. Maar omdat dit lastig te handhaven was heeft de regering al gauw gekozen voor gratis onderwijs voor alle kinderen in de schoolleeftijd (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2008).

Na deze ontwikkelingen werden door GoU een aantal zaken uitgelicht waar extra aandacht aan besteed dienden te worden; financiën voor hervormingen in het onderwijs, vergroten van de kwaliteit van het primair onderwijs, zorgen voor gelijke toegang in primair onderwijs (Penny, et al., 2008).

Om de kwaliteit van het primair onderwijs te vergroten hebben de GoU en het *Ministry of Education and Sports* (MoES) vijf specifieke gebieden in kaart gebracht waar zorg naar toe moet. Eén daarvan is de *Language of Instruction* (LoI) *policy* voor de eerste klassen van het primair onderwijs met daarin het onderwerp *Mother Tongue Education* (MTE) wat ervoor pleit dat leerlingen in de eerste drie klassen van het primair onderwijs les zouden moeten krijgen in hun eigen moedertaal (Graham. 2010). Dit beleid kwam voort uit de *Language Rights movement*, want lesgeven in de eigen taal wordt door UNESCO (2007) gezien als een van de betere manieren van lesgeven. Dit ontketende zowel een golf van verontwaardiging als een golf van rust voor de betrokken partijen (Graham, 2010)

De *Language Education Policy* ziet er als volgt uit (Government of Uganda, 1992);

The policy stipulates that schools in rural areas should use the relevant local languages as the media of instruction from Primary class 1 to Primary class 4. Primary class 4 is a transition year; English then becomes the medium of instruction in Primary class 5. Every school adopts the dominant language of the community in

which it is situated as a language of instruction or retains English only if the dominant community language is unclear.

Dit beleid is nog steeds van kracht, in 2005 werden deze aangevuld met *Constitution of the Republic of Uganda* (Government of Uganda, 2005) die *Local Language Education* als volgt promoot;

Article 37 Every person has a right as applicable to belong to, enjoy, practise, profess, maintain and promote any culture, cultural institution, language, tradition, creed or religion in community with others.

Article 6 English is the official language of Uganda. Any other language may be used as a medium of instruction in schools or other educational institutions or for legislative, administrative or judicial purposes as Parliament may by law prescribe.

The work of the State is to:

- *Promote and preserve those cultural values and practices which enhance the dignity and well-being of Ugandans.*
- *Encourage the development, preservation and enrichment of all Ugandan languages.*

De context van dit onderzoek richt zich op het noordelijk district Gulu in Oeganda. Gulu is een landelijk gebied, dit betekend dus dat vanaf de eerste klas van het primair onderwijs de lokale taal als instructietaal gehanteerd dient te worden. In de vierde klas zal een transitiejaar zijn waarin leerlingen worden voorbereidt op de Engelse taal. Vanaf de vijfde klas zal de Engelse taal als instructietaal gehanteerd worden.